

– правотворчість – це завжди процесуальна діяльність, спрямована на формування права держави та прийняття нормативно-правових актів, яка здійснюється уповноваженими суб'єктами у визначених процедурних рамках;

– правотворча діяльність спрямована на створення та підтримання системи права в стані, який відповідає потребам правового регулювання суспільних відносин у конкретних історичних умовах;

– джерелами правотворчого процесу є об'єктивна потреба в правовому оформленні відповідних суспільних відносин (мотив), а також реалізація права правотворчої ініціативи;

– правотворчий процес завжди носить офіційний характер;

– юридичним результатом правотворчого процесу є правова норма.

Список використаних джерел:

1. Зайчук О.В. Теорія держави і права. / О. В. Зайчука, Н. М. Оніщенко. – К.: Юрінком Інтер, 2006. – 688 с.

2. Гошовий Ю. М. Актуальні проблеми законодавчого процесу в Україні / Ю. М. Гошовий, В. Я. Тацій // Законодавство: Проблеми ефективності. – К.: Наукова думка, 1995. – 229 с.

3. Кельман М. С. Загальна теорія держави і права: підручник. – [3-тє видання, стереотипне] / М. С. Кельман, О. Г. Мурашин, Н. М. Хома – Львів: Новий Світ-2000, 2007. – 352 с.

Громадянин як основа громадянського суспільства

Куртяк М.І., студент Прикарпатського факультету НАВС
Науковий керівник: кандидат юридичних наук *Легін Л.М.*

У сучасній Україні проблема громадянського суспільства опинилася в центрі політико-правових досліджень та дискусій. Поняття «громадянське суспільство» увійшло у понятійний апарат теорії держави і права, політології, соціології, конституційного права тощо. Останнім часом на різних рівнях і з різних приводів часто вживаються терміни «громадянське суспільство» і «правова держава». При цьому одні виходять з бажання підкреслити, що, проголосивши себе суверенною і незалежною, Україна стала демократичною правовою державою, з розвиненим громадянським суспільством, а інші – з прагнення довести, що побудова такого типу суспільства і держави є справою більш віддаленої перспективи. В основу громадянського суспільства і його незмінного супутника – правової держави – покладено єдність влади, громадянина, спільноти і права, їхню правову рівність перед законом, хоча сучасна українська дійсність характеризується невисоким рівнем політичної і правової культури, правовим нігілізмом, слабкістю демократичних традицій і навичок.

Соціокультурний простір, утворюваний громадянським суспільством, будується на трьох принципах:

1) загальнозначуще, егалітарне право, що передбачає деякий мінімум зовнішніх свобод і гідності для кожної людини; він припускає формальну рівність прав, обов'язків і відповідальності громадян;

2) захищеної правом власності громадян (що пов'язано з принципами ринкової економіки);

3) визнаної суспільством внутрішньої свободи людини.

Таким чином, громадянське суспільство «складається» не лише з ринкових, економічних, «матеріальних» цеглинок, а й духовних, правових, ідейно-культурних, тобто «нематеріальних».

Ланкою між матеріальним «кістяком» та нематеріальним «наповненням» громадянського суспільства виступає середній клас, який повинен абсорбувати певні якості. Серед головних притаманних йому ознак можна назвати свободу. Більше того, вільна незалежна особистість є центральною фігурою громадянського суспільства [1, с. 28]. До того ж в процесі переходу від традиційного суспільства до громадянського цей «принциповий зсув суспільних пріоритетів в бік людини, індивіда, особистості — розширення можливостей його самодіяльності, його суб'єктної компетенції» [2, с. 57] є найважливішим з усіх змін в економічній, соціальній і політичній сферах. Саму свободу індивіда в громадянському суспільстві треба розуміти як можливість визначати цілі своїх дій, вибирати засоби їх досягнення, формувати свій курс. Без свободи вибору не може бути і свободи діяльності.

Отже, центральною фігурою громадянського суспільства, навколо якої все обертається, його опорою більшість дослідників бачить громадянина. До того ж ця особа повинна бути наділена свободою думати, вибирати і діяти у різних сферах життєдіяльності суспільства, — економічній, політичній, духовній, ідеологічній.

Опори громадянського суспільства:

- Економічна;
- Політична;
- Духовна;
- Ідеологічна;
- Національна.

Не можна, будучи громадянське суспільство, захоплюватись лише однією його складовою — ринком, і не приділяти уваги людині, створенню умов для її всебічного розвитку, вияву її прихованої творчої енергії, її самореалізації. З іншого боку, захоплення іншим «опорним» елементом — свободою також може мати негативні наслідки — безмежна абсолютизація свободи може призвести до свавілля, а надмірна регламентація суспільного життя — до примусу. Тому, сприяючи становленню громадянського суспільства в Україні, треба прагнути досягти рівноваги між його базовими елементами.

Підсумовуючи, слід сказати, що центральною ланкою громадянського суспільства слід визнати громадянина, який є особистістю суверенною, вільною, самостійною і відповідальною [3, с. 4]. Однією з найважливіших, ключових умов становлення в Україні громадянського суспільства треба вважати його «нематеріальну» складову. Не применшуючи значення ринку як чинника, що продукує нові зв'язки і стосунки, є основою і стрижнем суспільства, все ж таки треба зазначити, що ринок не здатний самостійно створювати соціальний лад, бо ключові складники соціального ладу не можна виробляти шляхом ринкових операцій [4, с. 27]. Нарешті, вільний громадянин має стати основою формування середнього класу. Сама ж ця категорія є скоріше не економічною, а соціально-політичною, адже для концептуалізації такого явища, як громадянське суспільство, більш важливими є внутрішні якості його акторів, а не їх рівень доходу і соціальний статус.

Список використаних джерел:

1. Голенкова З.Т. Гражданское общество в России / З.Т. Голенкова // Социологические исследования. — 1997. — № 3. — С. 28.

2. Кузьмин М.Н. Переход от традиционного общества к гражданскому: изменение человека / М.Н. Кузьмин // Вопросы философии. — 1997. — № 2. — С. 57.

3. Головаха Е.И. Демократизация общества и развитие личности. От тоталитаризма к демократии / Е.И. Головаха, Н.Э. Бекешкина, В.С. Небоженко. — К.: Наукова думка, 1992. — С. 4.

4. Кін Дж. Громадянське суспільство: старі образи, нове бачення / Дж. Кін. — К.: Видавництво «К.І.С.», 2000. — С. 27.

Теоретичні аспекти визначення правової культури суспільства

Куриляк О.П., студент Прикарпатського факультету НАВС
Науковий керівник: кандидат юридичних наук *Легін Л.М.*

Проблема розбудови громадянського суспільства, демократичної правової держави є безпосередньо пов'язаною із розвитком правової свідомості і правової культури. Саме правова культура та правове виховання населення є соціальною гарантією дії верховенства правового закону в суспільстві. Слід зауважити, що наукове мислення та наукова правосвідомість у взаємодії із правовим мисленням і правосвідомістю особистості, які є головними елементами правової культури, здійснюють активний вплив на реалізацію верховенства правового закону. Науковий рівень правового мислення та правосвідомості забезпечує не лише розвиток правової культури, в цілому, але й формування ідеалу правової особистості, яка поважає правовий закон, визнає його верховенство у всіх сферах життя, своїми діями підтримує режим правозаконності в Україні.

В юридичній літературі є багато визначень поняття «правова культура». Перші з них орієнтувалися саме на суб'єктивні інтелектуальні елементи: рівень знання та розуміння права тощо. У широкому розумінні під правовою культурою розуміють усе те, що перебуває у сфері дії права: норми права та праввідносини, правові установи, правосвідомість і правова поведінка.

В. Копейчиков правову культуру визначає як систему правових цінностей, що відповідають рівню правового прогресу, досягнутого суспільством, і відображають у правовій формі стан свободи особи, інші найважливіші соціальні цінності [1].

Правова культура – це і є в першу чергу зазначені зразки, ідеали та цінності. Правова культура – це обумовлений усім соціальним, духовним, політичним та економічним ладом якісний стан правового життя суспільства, що виражається у досягнутому рівні розвитку правової діяльності, юридичних актів, правосвідомості і в цілому в рівні правового розвитку суб'єкта (людини, різних груп, усього населення), а також ступеня гарантованості державою і громадянським суспільством свобод і прав людини [2, с. 7].

У цілому в науці сформувалися три основні підходи до цього поняття:

1) антропологічний, згідно з яким культура — це сукупність усіх благ, створених людиною;

2) соціологічний, за яким культуру слід сприймати як сукупність усіх духовних цінностей;

3) найширший, філософський, згідно з яким культура – це певний історичний рівень розвитку суспільства, творчих сил та здібностей особистості [3, с. 90].

Усі ці підходи певною мірою використовуються правовою наукою. Під правовою культурою в загальній теорії права розуміють якісний стан